

Jmenování a odvolávání rektorů veřejných a státních vysokých škol a jmenování profesorů

ZDENĚK KOUDELKA

Prezident republiky podle zákona o vysokých školách jmenuje rektory veřejných a státních vysokých škol a profesory všech vysokých škol. Obojí je podrobena kontrasignaci.¹ Návrhy na jmenování profesorem se postupují prezidentovi prostřednictvím ministra školství. Prezident může předat jmenovací dekrety osobně, nebo je na slavnostním aktu předává ministr školství. Václav Klaus povětšinou osobně jmenoval rektory veřejných a státních vysokých škol, ale např. 5. 2. 2009 jmenoval Iva Mathé rektorem Akademie múzických umění v Praze dopisem,² neboť osobní vztahy nebyly dobré.

Prezident republiky na návrh akademického senátu vysoké školy jmenuje a odvolává rektory veřejných a státních vysokých škol. Dne 30. 1. 2002 prezident Václav Havel odmítl (odložil na neurčito) jmenování Petera Mikuleckého rektorem Univerzity Hradec Králové. Do této funkce byl Mikulecký navržen akademickým senátem univerzity 25. 10. 2001. Havel jej odmítl jmenovat pro nejasnosti jeho lustrace ve věci spolupráce se Státní bezpečností a tento kandidát se nakonec 11. 3. 2002 vzdal své nominace.³ Následně akademický senát navrhl jeho manželku Jaroslavu Mikuleckou, kterou již prezident jmenoval.

Dne 29. 6. 2006 odvolal prezident Václav Klaus na návrh akademického senátu rektora Vysoké školy umělecko-průmyslové Borise Jirků. Dne 13. 5. 2010 odvolal na návrh akademického senátu rektora Univerzity Tomáše Bati, prof. Ignáce Hozu. Dne 25. 3. 2009 pak odvolal na návrh akademického senátu Vysoké školy technologické a ekonomické v Českých Budějovicích jejího rektora Miroslava Krejčů. Toto odvolání však zrušil na základě žaloby Miroslava Krejčů Městský soud v Praze 22. 3. 2012.

Dne 30. 11. 1998 vyřadila vláda Miloše Zemana z návrhů na jmenování profesorem docenta Vladimíra Vreciona bez bližšího odůvodnění, když formálně doporučila předsedovi vlády kontrasignovat jmenování navržených profesorů

¹ Čl. 63 odst. 2 a 3 Ústavy Čech, Moravy a Slezska, § 10 odst. 2 a § 73 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

² <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/rozhodnuti-prezidenta/jmenovani-odvolani-rozhodnuti-rektori-vysokych-skol.shtml>

³ Peter Mikulecký měl negativní lustrační osvědčení z roku 1995 o tom, že nebyl spolupracovníkem Státní bezpečnosti, a v roce 2002 mu bylo Ministerstvem vnitra vydáno druhé pozitivní o tom, že byl spolupracovníkem Státní bezpečnosti, aniž by první osvědčení bylo zrušeno.

bez Vladimíra Vreciona.⁴ Ministr školství pak Vladimíra Vreciona vyřadil z návrhu na jmenování profesorů, což odpovídalo dikci tehdy platného zákona o vysokých školách, který právo navrhopvat profesory dával ministru na základě předchozího návrhu vysoké školy.⁵ Vladimír Vrecion podal ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl.⁶

Dne 17. 5. 2013 oznámil rektor Univerzity Karlovy Václav Hampl, že podle sdělení ministra školství Petra Fialy prezident Miloš Zeman odmítl vyhovět návrhu Vědecké rady Univerzity Karlovy jmenovat profesorem doc. Mgr. Martina C. Putnu. Miloš Zeman důvody nevedl s tím, že je případně sdělí až před soudem, pokud jej Putna zažaluje. Podle předsedy vlády Petra Nečase je jmenování profesorů v kompetenci prezidenta: „*Sám musí svoje kroky obhájit a vysvětlit, a to platí i v případě nejmenování některého z navrhovaných adeptů na profesora.*“⁷ Nakonec prezident po setkání s ministrem školství Petrem Fialou 22. 5. 2013 na Pražském hradě uvedl, že „*není stroj na podpisy*“, ale je připraven podepsat jmenovací dekret Putnovi s tím, že mu jej nepředá sám, ale ministr školství. Tato praxe již v minulosti opakovaně proběhla. Zároveň však požádal ministra, aby připravil změnu zákona a zbavil prezidenta oprávnění jmenovat profesory. Prezident Zeman vyšel z názoru, že může určitou pravomoc vykonávat, pokud bude moci jmenování sám uvážit, v opačném případě je zbytečné, aby takovou pravomocí prezident disponoval. Následující Rusnokova vláda připravila změnu zákona s tím, že by profesory jmenoval předseda Senátu.

Od tereziánsko-josefínských reforem v druhé polovině 18. století byla vysoká škola vnímána jako významný státní ústav a profesor jako státní hodnostář. Proto byl jmenován spolu s vysokými úředníky panovníkem na konkrétní vysokou školu; změnit své působíště mohl jen tehdy, když jej stát přeložil na jinou vysokou školu. I když je od roku 1999 umožněno působení soukromých vysokých škol, bylo ponecháno právo jmenovat profesory prezidentu republiky, přičemž jmenování profesorem již neobsahuje právo na pracovní místo na konkrétní vysoké škole.⁸ Prezident republiky požívá tohoto práva, protože při tvorbě nových zákonů se často opisuje z dosavadních, neprosazuje-li někdo změnu. Právo prezidenta jmenovat profesory je odůvodněno jen tradicí. Jestliže bude změněna osoba jmennující profesory, je správné dát toto právo rektorům

⁴ Usnesení vlády č. 798 z 30. 11. 1998 a bod 17 záznamu jednání vlády z 30. 11. 1998. http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/BBD92A611703B5F5C12571B6006BABD0, http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/B533B085D6344EBC12571B6006C2E17

⁵ § 15a zákona č. 172/1990 Sb., o vysokých školách.

⁶ Usnesení Ústavního soudu z 18. 5. 2000, III.ÚS 641/99. Vyjádření vlády k ústavní stížnosti usnesením č. 232 z 28. 2. 2000, http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/06C0B3ED2F833729C12571B6006AEBDD

⁷ Zeman odmítl jmenovat Putnu profesorem, rektor chce vysvětlení. Zpravodajství ČTK ze 17. 5. 2013, 4. verze, ID T201305170366104.

⁸ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

vysokých škol. Uvedené právo nikdy neměl ministr školství či předseda parlamentní komory. Navíc je nedůvodné zatěžovat mimopražské kandidáty profesury požadavkem na cestu do Prahy, kde by nějaký pražský orgán měl vykonat jejich jmenování. Vysoké školy na Moravě jsou způsobilé provést jmenování profesora bez potvrzení jmenování z Prahy. Jmenování profesorů rektory nepochybně obecnou platnost profesury. Rektori udělují tituly bakalářské, magisterské a doktorské s obecnou platností. Obecnou platnost profesury zaručují jednotná pravidla předchozího profesorského řízení pro všechny vysoké školy. Obdobně jmenování docentů konají rektori, přičemž docent může působit i na jiné škole, než kde byl jmenován. Na rektory byla tato pravomoc převedena roku 1990. V letech 1950–1990 jmenoval docenty ministr školství.⁹ Bude-li opuštěna tradice jmenování profesorů hlavou státu, je přirozeným řešením dát tuto pravomoc tam, kde se profesorské řízení provádí, tedy na vysoké školy, a zmocnit jmenováním jejich rektory. Je na zákonodárci, zda ponechá profesuru jako obecnou hodnost akademického pracovníka s celostátní platností, či ji sváže s konkrétním pracovním místem na dané vysoké škole.

⁹ § 27 odst. 2 zákona č. 58/1950 Sb., o vysokých školách. § 27 zákona č. 19/1966 Sb., o vysokých školách. § 75 zákona č. 39/1980 Sb., o vysokých školách. § 13 odst. 2 zákona č. 172/1990 Sb., o vysokých školách. § 71 a 72 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.